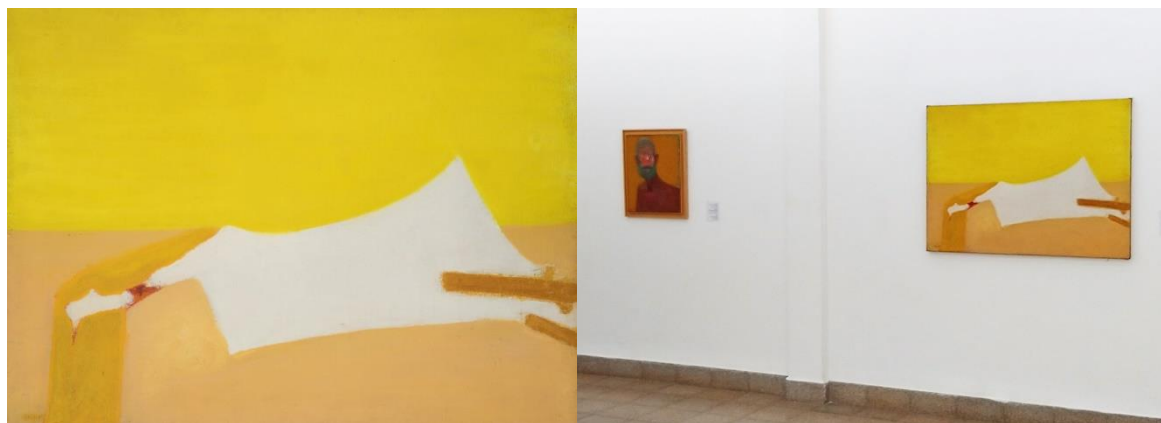

שיח אמנים בהנחיית יניב שפירא - משתתפים: יונתן הירשפלד, אסף רהט, תמה גורן, עידית לבבי גבאי

תשובות של עידית לבבי גבאי לשאלות הכנה שנשלחו לשיח:

1. מה הוא חיים סוטין עבורך?

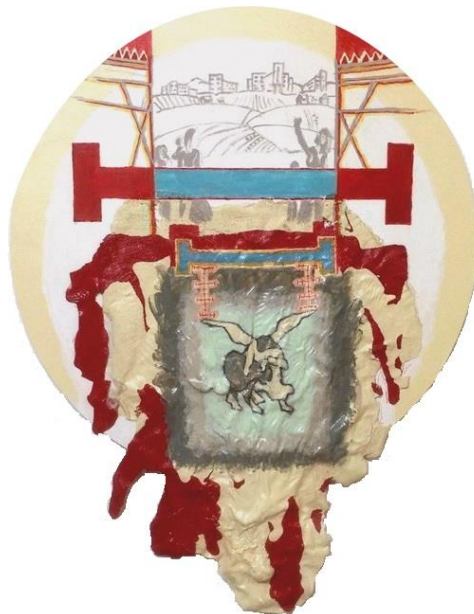
תראה אני גדלתי במקום קטן וסגור שהכריז על עצמו כ'מרכז העולם' שבו מתהווה ומתבצע פרוייקט חלוצי יהודי של 'לידה מחדש' – קיבוץ מרחביה. אני מגדירה את עצמי כ'לידה' עם כל המשתמע מכך. כך שפריז והמוזיאונים שלה היו בגדר שמועה רחוקה בשבילי שאליה אפשר היה להגיע רק שיגיע תורך. אצילוני, בקיבוץ מרחביה, שרו את האינטרנציונל - 'עולם ישן עד היסוד נחריבה ... לא כלום אתמול מחר הכל ' אתה מבין. התודעה הייתה מכוונת כולה אל המחר ואת 'האתמול' משאירים מאחור. על חיים סוטין שמעתי פעם ראשונה כשלמדתי במכון לאמנות באורנים, בסוף שנות ה-70 של המאה העשרים. אחד המורים המרכזיים והמשפיעים עלי היה מיכאל גרוס והוא כל הזמן אמר לי: **סוטין..סוטין**. אמר..אז הלכתי לספרים לראות. לא כל כך הבנתי למה הוא מפנה אותי לסוטין ובמיוחד כשראיתי את הציורים שלו מכלי ראשון כשבקרתי אותו בסטודיו. הציורים ו'היקום' הסוטיני נראו לי די רחוקים מהעולם שלי וגם מהנשימה הרחבה ושדות והאור המסמא שמיכאל דיבר עליהם כל הזמן. לימים הבנתי מה היא ה'נגיעה' הסוטינית' גם בעולמו של מיכאל גרוס (שד"ר מוטי עומר הגדיר אותו כאמן הצבר הראשון). מיכאל נהג לומר לי: " את רואה את המקום הקטן והרועד הזה בתוך הנוף הפתוח...זהו האנושי.. זהו הרעד והכאב האנושי."

מיכאל גרוס, אווז שחוט, 1959, שמן על בד 125X95 ס"מ, אוסף ג'ני וחנניא ברנדס ת"א
בתמונה מימין: מיכאל גרוס ואורי רייזמן בתערוכה 'נפש עירומה: חיים סוטין והאמנות הישראלית'
במשכן לאמנות בעין חרוד 2019-2020

2. איך את תופסת מושגים כ'מאבק' ו'צלוקת' הבאים לידי ביטוי בציור שלך.

בתולדות הציונות ובסיפור הקמת המדינה יש חלק ודגש רב על סיפור **עקידת יצחק** ונדמה לי שהוא עולה גם בקשר לסוטין. אבל אני מתעניינת יותר במאבק של יעקב עם המלאך. נראה לי שסיפור זה, כמשל, מתאים יותר לדור שלי ואולי גם להווה המתמשך שלנו עכשיו. הסיפור של מאבק יעקב והמלאך יש בו המון היבטים. באיזה שהוא שלב בחיי ניסיתי להבין את המשמעות שלי בבת-ישראל כמי שנאלצת להאבק כל יום עם רדת החשיכה, לבד בחושך, עם המלאך. כפי שנאמר בספר בראשית פרק לב פסוק כה..[במעבר יבוק] **"וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלֹת הַשָּׁחַר"**. המלאך יכול להיות; מצפון, גורל או כל תפקיד אחר שתעניק לו. אני דור שלישי למייסדים אני כבר לא כל כך רוצה לקבל עלי את הגורל הקורבני ומעדיפה שמה שיגבש אותי יהיה יותר היכולת לשאול שאלות ולהאבק עם המצפון. בציור שלי, המוצג בתערוכה, האור הרומנטי שהייתה בו הבטחה מפתה הופך לגלד, להפרשה, לחומר המתערבב עם הדם.

עידית לבבי גבאי, יעקב נאבק עם המלאך, 2015
טכניקה מעורבת על בד, 60X80 ס"מ, באוסף המשכן לאמנות בעין חרוד

ובעניין הצלקת.

המשורר האהוב עלי **אבות ישורון** העמיד אל מול מטבע הלשון הקולקטיבי - '**כור ההיתוך**' - את צירוף המילים '**כור הכאב**'. מה זה כור? כור זה מוקד חם ותוסס שבו מתהווים דברים. כלומר מקום יוצר. לכאב הגופני יש תפקיד. הוא מסמן מקום ברור הוא גם מאשר ומאשש את היותך, את אנושיותך את קיומך הממשי. כפי שנאמר בספר שמות: '**המקום אשר עליו אתה עומד** [עם גופך] **אדמת קודש הוא...**'. הגוף והכאב הם המקדשים ומסמנים מקום. הנפש היא פחות נתפשת, היא היולית יותר ומרחפת מעל, מרחפת על פני תהום. הצלקת נשארת כסימן בגוף לכאב שכביכול נרפא נסגר. נראה לי שהתערוכה הזאת פותחת לי שוב את הצלקות. אצלי הדימוי של הצלקת הופך גם לעיתים לקנה מידה.

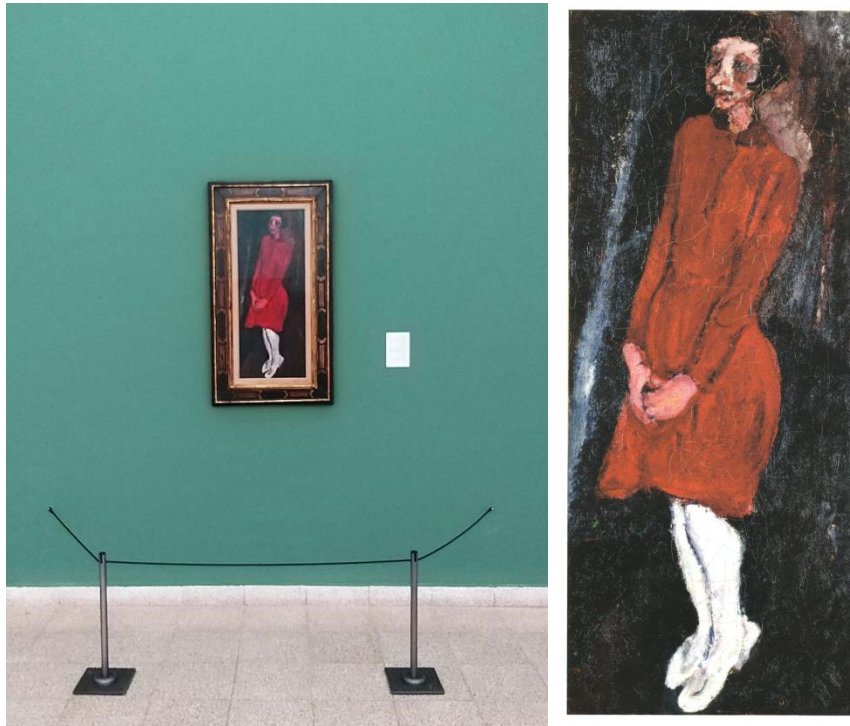
3. בשיחה בינינו ביקשת לברר ולחדד את המושג 'נפש עירומה'. האם תוכלי להרחיב בנושא?

כן... מאוד דיבר אלי שם התערוכה- **נפש עירומה** – וברוסית **גוליה דוֹשָה**. עניין אותי מה מקור השם. זה ישב לי על דבר שהייתי נוהגת להגיד לתלמידי באורנים: "כשאתם בסטודיו שלכם תהיו 'עירומים'.." וכוונתי היתה לא עירומים בגוף אלא שבשיחה עם עצמכם תהיו חשופים, כנים, וחופשיים..ללא מחיצות. סבתא שלי החלוצה הייתה אומרת וחוזרת ואומרת: "**אדם צריך להשתדל שהוא מדבר עם עצמו שידבר עם אדם חכם**". ...לימים הבנתי שזאת הנחיה לדרך, לפרויקט חיים. מה שטוב שהיא אמרה שצריך רק להשתדל לא אמרה שמוכרחים להצליח. אני משתדלת. שאני עולה לסטודיו שלי בעליית הגג אני משתדלת שהנפש שלי תהיה עירומה...ללא כבלים... ופתוחה לכל החושים.

העירום גם קשור למודעות '**ויראו שעירומים המה..ויתבוששו**' – רק אחרי שאכלו מעץ הדעת נוצרו המחיצות, ההפרדות – הבליחה האמת ונולדה הביישנות.

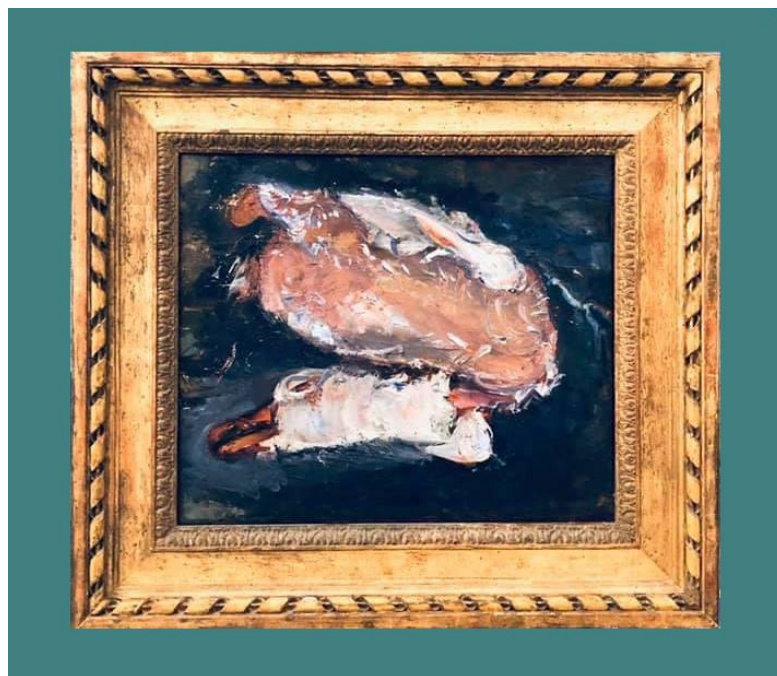
4. סוטין הוא אמן קשה. הגישה המיידית אליו היא לרוב מצד האנרגיה של הציורים. אולם כדי להבין את ציוריו במלואם צריך להתמצא בשפת הציור – שפה של צורה, ארגון המרחב, קומפוזיציה, בצבע ואור. כאמנית, ציירת, אילו ערכים אמנותיים את מוצאת בו?

אין ספק שהדרמה, הלוקיישן שמפעיל את סוטין חזק, הוא הגוף. כל גוף שזורם בעורקיו דם. ברוח המזרח אפשר לשאול איפה הצי' שלו. למשל באישה עם שמלה אדומה עיני נאחזו בצבע ובאופן הציור של הידיים. ידיים ורודות-אדומות לוחטות המכסות במידת מה על מקום הערווה. מוקד הדרמה בין תשוקה עזה לסובלימציה. לביישנות. לאיסור. והרגליים עם הגרביים כבר קרות והזכירו לי את צווארו של הברווז השחוט.

חיים סוטין, השמלה האדומה, 1924 בקירוב, שמן על בד, 81.3X34.3 ס"מ
 על קיר התצוגה במשכן לאמנות בעין חרוד בתערוכה 'נפש עירומה': חיים סוטין והאמנות הישראלית
 נובמבר 2019 – מרץ 2020 (נסגרה מוקדם מהמתוכנן עקב מגיפת הקורונה)

ומחשבה שעלתה בי בהתבוננות בציור האווז השחוט מרוט הנוצות..נדמה שלא היה לו מקום בפורמט הקטן אז הוא
 קיפל את האווז לשניים ..עוד מעט יארוז אותו בנייר עיתון וישים אותו בסל.

חיים סוטין, אווז מרוט נוצות, 1933 בקירוב, שמן על לוח עץ, 41.9X48.9 ס"מ אוסף פרטי

5. אסתי דונאו, מי שכתבה את קטלוג הרזונה של סוטין, מציינת אותו כ"מופת של עמדת האמן בעולם, בהתגלמות האמן המחויב עד תום לאמנותו, כמודל של יושרה אמנותית בתהליך היצירה".
איך את מתייחסת לאמירה זו?

אני לא יודעת אם הייתי מיד מצטרפת לאמירות כאלו באופן גורף.. זה באיזה שהוא אופן יושב על הדימוי הרומנטי ה'ואן גוך'. הייתי אומרת הדימוי הרומנטי ביחס לאמן של סוף המאה ה-19 ותחילת המאה העשרים... של האמן הבודד, המנותק והטוטאלי... ובכל זאת שואלת את עצמי מה היה קורה אם הוא לא היה חבר של מודליאני ששכנע את האספן האמריקאי לרכוש מיצירותיו. אך יחד עם זאת אני מוצאת את ציוריו יחודיים ביותר המחזיקים ומסמנים איזה סוג של קיום סיפי, אנטי קלאסי, אנטי גיבור.. שמתחבר לי עם האקסיסטנציאליזם. ההכרה בקיום האנושי השולי, שיש בו פגמים, כיעור והשפלה.

6. רוברט מאת'רוול אמר בהקשר של סוטין: "צייר אינטליגנטי נושא בראשו את תולדות הציור המודרני. זה הנושא האמיתי שלו, וכל המצויר מתוכו יהיה מחווה וביקורת בעת ובעונה אחת".

אני לא יודעת אם אני ממש מתחברת להגדרה של מאת'רוול. אני חושבת שאמנותו של סוטין נוצרת יותר מתוך המפגש שלו באוטוסיידר עם התרבות המערבית-מודרנית. זו אולי הנקודה היהודית ביצירתו. להגיע לפריז מבלרוס/ליטא, מהעולם היהודי השולל את חופש המבט ותנועת הגוף המתהדרת, ומטיל בהם איסורים. אאוטסיידר בעל אינטלגנציה רגשית גבוהה ומהגר החי בשוליים, כל אלה יוצרים מבע גרוטסקי, מושפל עיניים.

ביצירתו של סוטין אני חשה בכל ציור נוכחות חזקה של מה שקנדינסקי קרא: **עקרון ההכרחיות הפנימית**. מצב גופני-רגשי, הכרחיות פנימית מאוד חשופה ומכוונת [אתה קראת לה צעקה] שפועלת חזק בכלי הציור שקבלו לגטימציה בתקופתו. הכרחיות ותחושה פנימית שכופה עצמה על הבחירות והדרמה הציורית ויש בה דיוק מאוד אישי, יחודי, ומקורי. וזאת הסיבה כנראה שאנחנו כאן עכשיו יושבים, חווים ומדברים בו.

מישן לאמנות עין חרוד
Mishkan Museum of Art, Ein Harod

נפש עירומה

יום עיון: חיים סוטין והאמנות הישראלית

יום חמישי, ב' באדר תש"פ
10:30 / 27.2.2020

7 ראשונה זה חמישים שנה מוצגת בישראל תערוכת יחיד לחיים סוטין, מאפשרת להתוודע מחדש ליצירתו ולבחון את השפעתה על שלושה דורות של אמנים ארצישראלים וישראלים. תערוכת האמנות המקיפה מרחיבה את תחושת אל מבעד למעלה של סוטין בערב התמונה והתורה בצורה של שפת כנע ממש. למארחי הסרט הם הניו, בהשתתפות מרים מצרפת, ליא וישראל.

סדר יום

10:30 / ברכות ודברי פתיחה
מוז' ציון ולרן ויריד המושב לאמנות
אמנון בורל אורן ומנצ'ר אמנות, לענבר מונל מוזיאונים
יובל שפיא מונל ואורן ראשי מושב לאמנות

11:00-12:30 / מושב ראשון אמנות ישראלית
ד"ר גרשמן וד"ר צביה מוריאן וליאבי לאמנות אסטרטגיה
בהנחיית: יובל שפיא
יובל שפיא לענבר אורן ראשי בן דור, מוזיאון ישראל ירושלים
שיר ארנס בהנחיית יובל שפיא
עידית לבנינגבא, יותם חישפלר, אסף דוט, חנה מרן

12:30-13:30 / המסכת צהריים

13:30-15:00 / מושב שני: חיים סוטין (תקופה באנגליה)
ד"ר יולנטה שיקס (Sikola) ומנצ'ר אמנות האמנות הישראלית לדוריס
ספי שיקס (Kreiss) אמנות ישראלית והמדינה לאמנות מודרנית של חורף מרן
סילבי פטרי (Petry) מנצ'ר מונל לאמנות ואספנים, מוזיאון אורן, פריז

15:30 | סיום בתערוכה (סיום משוער: 16:30)

כתובות
פז שרית בריקס מודרנית בארץ
ehm.univie.ac.at
ehm.univie.ac.at
ד"ר יובל שפיא
טל: 04-9486533
דמיית טרזיס מנצ'ר מנצ'ר של 10%
בכרית מנצ'ר מנצ'ר

80 CHH outset MOROCCANOIL DANIELLA LEHAVI